

ΤΑ ΦΛΕΓΟΝΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΕ Ο ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝ ΠΟΙΗΤΗΣ ;

(Τ'ι άπαντούν οι Κωστής Παλαμάς και Δ. Ταχγιέπουλες)

ΣΤ'.

Ο ποιητής κ. ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, όστις συνεκέντρωσε και τας περισσότερές ψήφους, άπάντησε ώς έξής στο έρώτημα του « Άστεως » :

« Φίλε μου,

Η ερώτησί σου μου ένθυμίζει ότι, άπάνου-κάτου, πρό δεκαοχτώ χρόνων, εις τον ύπερχλιούσειδον « Παρνασσόν η Άπάνθισμα των Έκλεκτοτέρων Ποιημάτων της Νεωτέρας Έλλάδος », τον έκδοθέντα υπό του μακαρίτου Ματαράγκα, παραγεμιστόν όλον, πλην όλίγων εξαίρέσεων, με ρακή μετριότητος, και με πεζότητα βόρβορον, ο Κερκυραίος Γεράσιμος Μαρκοράς, μεταξυ των ζώντων εκ των ποιητών του Άπανθισματος, μου μετέδωκε την Ύψηλην συγκίνησιν. Έκτοτε, η νεωτέρα Έλληνική ποιησις πρώδευσε κατά πολύ, καθώς το έκρήραζε κατ' επανάληψιν. Μάρτυρ δέ της προόδου η νεωτάτη αυτής φάσις, όσον και άν δεν το αναγνωρίζει, η, μάλλον, άκριβώς διότι δεν το αναγνωρίζει ο κατά Λασκαράτον όχλος. (Λίγος νοϋς και πολλές προλήψεις). Άλλ' εγώ εξακολουθώ να είμαι ευγνώμων προς τον κ. Μαρκοράν διά την παλαιάν χάριν, και δράττω σήμερα την εύκαιριαν διά να του έκδηλώσω την ευγνωμοσύνην μου, έλλην μίαν φοράν άκόμη, καθώς του την εφάνασσα πρό όκταετίας εις το φιλολογικόν περιοδικόν « Έστία », προς μέγα σκάνδαλον και τότε του αιωνίου όχλου.

Άλλά δεν θα σου άποκρύψω, φίλε μου, ότι δεν εινε και τόσοσ ευκολος η άπάντησις εις ερώτημα, περι του ποιος ο καλύτερος ποιητής. Διότι δεν υπάρχει ποιητής που να μη εινε ο καλύτερος... δι' εκείνων τον οποίον ζωηρότερον συγκινεί. Και όχι μόνον τουτο. Ο αυτος ποιητής, συμφώνως προς την ψυχικην ημών κατάστασιν, άλλοτε εινε ο καλύτερος, άλλοτε παραχωρεί τον θρόνον του εις άλλον. Και κάτι άλλο άκόμη : Όσον απληροτέρος εινε κανεις διά ύψηλην, καθώς και διά πασαν απόλασιν, άλλο τόσοσ διστακτικώτερος γίνεται εις την έκλογην του. Γνωρίζω κάποιον μουσούπληκτον, λυσσώδη αναγνωστήν των ποιητών και των φιλοσόφων. Και όμως, άκόμη δεν κατώρθωσε να έννοηση ποιος ο βαυθύτερος έρωσ του, ποιος ο ψηλότερος θαυμαστής του: Η Όδύσσεια η το Βιβλιον του 'Ιώσ ; Ο Πίνδαρος η ο Δαυίδ ; Ο Γκαίτη η ο Σέλλεϋ ; Ο Σατανάς εις τον « Παράδεισον » του Μίλτωνος, η ο Πρόσπερος εις την « Τρικυμιάν » του Σαίξπηρ ; Ο Αισχύλος η ο Δάντης ; Ο Άμλετ η ο Μπραβό του Ίμφιν ; Οι τύποι του Πλάτωνος η η Νιρβάνα του Βούδα ; Ο Έγελος η ο Σπενσερ ; Και ούτω καθεξής. Ο νοϋς του μουσούληπτου τουτου φίλου εινε ώς ο μαγικός πύργος του Φάουστ, επί του οποίου συνυπάρχουν όλαι οι ρυθμοί. Και δεν θα ήτο δυνατόν να γίνη άλλως. Όσον περισσότερα γνωρίζεις, όσον βαθύτερον αιθάνεσαι, τόσοσ δυσκολώτερον διδάξεις, τόσοσ προσφιλότεραι από το δόγμα.

Διά τουτο νομίζω ότι πολυ άνεπιτήρητον θα ήδημιόνην η άπαντήσις εις ερώτησιν, περι του ποιος... ο Ποιητής. Θα έννομείαν τότε ότι κατά το 1892 εις τον πρόλογον των « Ματιών της Ψυχής μου » διετύπωσα έλευθερώσ την ιδεάν μου περι αυτου. Έκτοτε η πίστις μου προς του ποιητόν εκείνου ιδεώδες παραμένει δούδαυτος ; ουδέ άφορμην έλασα από τότε διά να μεταβάλω γνώμην, ως προς τα ούσιώδη ζητήματα περι του λεγομένου κοινού, περι της δήθεν οκοεινότητος, περι της γλωσσας, περι της οκέρφως και περι του αισθηματος του ποιητού ζητήματα, τα όποια κακώς έκάστοτε αντίλαθμάνεται, άμεθόδως πραγματεύεται και ταχυκαταλογοιρκώς έπιβλοι ο, κατά Λασκαράτον πάντοτε, όχλος. Έλάχιστα θα είχα να προσθέσω σήμερα. Θα έσοματώσα μόνον, κυριώτερον, πρω της σφαιρακής ιδεάς, την όποιαν τρέφουν οι πολλοί περι πρωτοτυπίας και περι μμηφσεως και θα έλεγα, μεταξύ άλλων, ότι και η πρωτοτυπία και η μμηφσις εινε σχετικα, ότι όπου ωραιότερη, εκεί και πρωτοτυπία, ότι η πρωτοτυπία δεν εινε πολλακις, πα-

ρά η έναρμόνιος συμφωνία ποικίλων μηητικόν στοιχείων, κατά το μάλλον η ήμισον συνειδητών η άσυνειδητών, ότι η Μμηφσις εινε ο μέγας νόμος των κοινωγών και των φιλολογιών, και ότι μόνος άσυγχώρητος μμηφτής εινε ο άμοσος στιχοπλόκος.

Θα έδοξολόγουν δέ μετά ζσεως ιδιαιτέρας τον Ύψιστον, διότι οι νέοι ημών ποιηται φανότατα όσημέραι καθαρώτερον κατανοούτες ότι ο μόνος άξιος του ποιητου πατριωτισμός, εινε η εύσυνειδητος και άφιλοκερής προσηλωσις του εις τον έρωτα της Τέχνης, ότι εκπορευόντες την πατριδα οι καθιστώντες αυτην έκάστοτε θέμα τετριμένων στιχοαριών η ρητορικών φωνασιων, ότι ο Έλλην ποιητής, υπόδειγμα έχων τους άθανάτους προγόνους του, πρέπει πρό παντός να εινε ΑΝΘΡΩΠΟΣ, και ότι η άληθής εθνική ποιησις δεν εινε, παρά η ποιησις, χωρίς πατριδα, και εις την ψηλοτάτην αυτης έντασιν.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ :

Ο συγγραφεϋς και δειθυντής του « Νουμά » Δ. ΤΑΙΚΟΥ-ΠΟΥΛΟΣ έστειλε την κάτωθι άπάντησιν :

« Αξιότιμε κύριε,

Μουδατε στείλει το γράμμα σας από τις 20 του περασμένου, αλλά το έλασα άργά, πολυ άργά, χθές μόλις, κι έλυθηκα πολυ για τουτο. Γιατ' ήθελα κι' εγώ να πω τη γνώμη μου, την ταπεινή μου γνώμη, αφού την είπαν τόσοι και τόσοι που δεν έπρεπε να την πουν, η κι' αν έπρεπε, την είπαν μ' ένα τέτοιο τρόπο άνόητου, που καλύτερα γι' αυτους να μη την έλεγα.

Με έρωτάτε ποιόν θεωρω ως τον πρώτον μεταξύ των ζώντων ποιητών.

Ποιόν ζωντανών ; Έγώ νομίζω πως οι ποιηται οι αληθινοί, οι τέλειοι, δεν πεθαίνουν, είν' άθάνατοι, γιατί άθάνατη εινε κι' η ιδέα και γιατί ο ποιητής δεν ζη μέσ' στο γνησιο σκηνωμά του, αλλά μέσ' στο έργο του.

Αν έννοείτε το πράγμα κατ' αυτών τον τρόπον, όπως το έννοω εγώ, τότε έπρεπε να βάλετε έναν περιορισμό άπαραίτητο στην ερώτησί σας και να ρωτήσετε :

— Ποιόν θεωρείτε ως τον πρώτον μεταξύ των ζώντων ποιητών,

οι όποιοι άνεφάνησαν από τότε που έλευθερώθηκε η Γατριάς μας έως σήμερα ;

Αν ρωτούσατε έτσι, δεν θα δυσκολεύομουν να σας άπαντησω άμέσως, με πεποίθισιν στερεάν και άκλόνητη, με πεποίθισιν που την έμόρφωσα κατόπιν μελέτης και σκέφσεως, κι' όχι, ζωρα δά στη στιγμή, πως πρώτον μεταξύ των ποιητών αυτών θεωρω τον Παλαμά.

Όχι γιατί δεν θαυμάζω τον Σολωμό και δεν προσκομώ τον Κάλω και δεν σεβόμαι τον Μαρκορά και δεν έκτιμά τον Προβλεγγιον και δεν λατρεύω τον Δροσίνη και τον Κρυστάλλη και δεν άγαπώ τον Σουφή και δεν αναγνωρίζω άλλους τους έκλεκτούς στιχοσ που μπορεί να σταλιζον το έργον κάθε ποιητου η και κάθε άπλου στιχοπλόκου άκόμη, παλαιότερου η νεωχρόνου. Όχι για όλ' αυτά !

Άλλο γιατί στον Παλαμά βρήκα τον ιδανικό μου ποιητή, όπως τον ήθελα κι' όπως τον νομίζω εγώ, ο ταπεινός έρασιπέχιος, που αν δεν κατώρθωσα τίποτ' άλλο έως τώρα, κατώρθωσα όμως—και το λέω με περηφάνεια—ν' αναγνωρίζω την ΑΛΗΘΗΝ αξία, να την οθεωμαι και να την διαλαλώ.

Αυή εινε η γνώμη μου κι' αυτη φρονιδ πως πρέπει να εινε η γνώμη κάθε αληθινου ανθρώπου των γραμμάτων... και όχι της ρεκλάμας. Η αλήθεια εινε μία και την αλήθεια μερικολογιοι μας δεν ήπασον η δεν θέλουν να την όσουν, η κι' αν την θέλουν, δεν τους ΣΥΜΦΕΡΕΙ να την πουν.

Αθήνα 21) 93.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Η άνεκδοτη και πολυ ένδιαφέρουσα άπάντησις του Κερκυραίου σοφού Νικ. Κοσμεινου.

Ο κ. Κωστής Παλαμάς

(Σκίτσου του κ. Α. Βώτη)